

Ақ Желең

тоқсан сайын шығатын

кәсіби медициналық тәжірибелік және әдеби журнал

№3/03/2015

тоқсан сайын шығатын

Ақ Желең

кәсіби медициналық, тәжірибелік және әдеби журнал

Меншік иесі-«Ақтөбе медициналық колледжі» МКҚК

Собственник-ГККП «Актюбинский медицинский колледж»

ҚР Инвестициялар және даму министрлігі
Байланыс, ақпараттандыру және ақпарат
комитетіне 26.12.2014ж. тіркеліп, журналға
№ 15040-Ж куәлігі берілген

Свидетельство о постановке на учет
№ 15040-Ж от 26.12.2014г. выдано Министерством
по инвестициям и развитию Республики Казахстан,
Комитетом связи, информатизации и информации

Бас редактор: м.ғ.д., доцент М.Х. КУЗБАКОВ
Бас редактордың орынбасары: І.Е. ТАЖГУЛОВА

Главный редактор: к.м.н., доцент М.Х. КУЗБАКОВ
Заместитель главного редактора: И.Е. ТАЖГУЛОВА

Редакциялық ұжым:

Н.І. ЕСЕНҒАЗЫ
Г.Ш. САҒНАЕВА
А.С. НАУРУЗБАЕВА
Г.А. КУЛЬДЕЕВА

Редакционная коллегия:

Н.И. ЕСЕНҒАЗЫ
Г.Ш. САҒНАЕВА
А.С. НАУРУЗБАЕВА
Г.А. КУЛЬДЕЕВА

Редакциялық кеңес:

Е.В. ГОРШЕНИНА - (Ресей)
С.Қ. МҰРАТБЕКОВА - м.ғ.д., профессор (Көкшетау)
С.В. ПЫЛАЕВ - (Ресей)
Қ.Қ. САБЫР - м.ғ.д., профессор (Ақтөбе)
Ж.Б. САМУРАТОВА - (Ақтөбе)
С.Т. СЕЙДУМАНОВ - м.ғ.д., профессор (Алматы)
Н.М. ШУМБАЛОВ - (Батыс Қазақстан облысы)

Редакционный совет:

Е.В. ГОРШЕНИНА - (Россия)
С.К. МУРАТБЕКОВА - д.м.н., профессор (Кокшетау)
С.В. ПЫЛАЕВ - (Россия)
К.К. САБЫР - д.м.н., профессор (Актобе)
Ж.Б. САМУРАТОВА - (Актобе)
С.Т. СЕЙДУМАНОВ - д.м.н., профессор (Алматы)
Н.М. ШУМБАЛОВ - (Западно-Казахстанская область)

Корректорлар:

М.С. АБИТОВА
Р.Б. ЖАЗЫКОВА
Г.Н. ИЛЬЯСОВА

Корректоры:

М.С. АБИТОВА
Р.Б. ЖАЗЫКОВА
Г.Н. ИЛЬЯСОВА

Бетті көркемдеп, қаттаған: И.Д. КУЛМУРИНОВА

Дизайн и верстка: И.Д. КУЛМУРИНОВА

Редакцияның және баспахананың мекен-жайы:

463022, Ақтөбе қ., Шернияз к., 18
Телефон: 8 7132 - 90 - 67 - 32
E-mail: info@akzhelen.kz

Почтовый адрес редакции и типографии:

463022, г.Актобе, ул.Шернияза, 18
Телефон: 8 7132 - 90 - 67 - 32
E-mail: info@akzhelen.kz

Мұқабаның бірінші бетінде - С.Сибатова (43-45 бет)
Шыққан күні: 4 қыркүйек 2015 жыл
Таралымы: 500 дана
Тапсырыс: № 0000002

На обложке журнала - С.Сибатова (43-45 стр)
Дата выпуска: 4 сентябрь 2015 год
Тираж: 500 экз.
Заказ: № 0000002

1.	ҚАЗАҚСТАНДА МЕДҚЫЗМЕТКЕРЛЕРДІҢ САНАТТАРЫН БЕРУ МЕН СЕРТИФИКАТТАУ БОЙЫНША ЖАҢА ЗАҢ НОРМАЛАРЫ КҮШІНЕ ЕНЕДІ. . 6 В КАЗАХСТАНЕ ВСТУПАЮТ В СИЛУ НОВЫЕ ЗАКОНОДАТЕЛЬНЫЕ НОРМЫ ПО СЕРТИФИКАЦИИ И ПРИСВОЕНИЮ КАТЕГОРИЙ МЕДРАБОТНИКАМ. . 6 NEW LEGISLATION ON CERTIFICATION AND ASSIGNMENT OF HEALTH WORKERS HAS COME INTO FORCE IN KAZAKHSTAN. 6	6
2.	ҚАЗАҚСТАНДЫҚ ДӘРЛІК ЗАТТАРДЫҢ САРАПТАМА ОРТАЛЫҒЫ ЕУРОПАЛЫҚ САПАНЫ БАҚЫЛАЙТЫН ЗЕРТХАНАЛАРДЫҢ РЕСМИ ЖЕЛІСІНЕ КІРДІ . . . . . 6 КАЗАХСТАНСКИЙ ЦЕНТР ЭКСПЕРТИЗЫ ЛЕКАРСТВЕННЫХ СРЕДСТВ ВОШЕЛ В ЕВРОПЕЙСКУЮ СЕТЬ ОФИЦИАЛЬНЫХ ЛАБОРАТОРИЙ ПО КОНТРОЛЮ КАЧЕСТВА . . . . . 6 KAZAKHSTAN CENTER OF EXPERTISE DRUGS ENTERED THE EUROPEAN NETWORK LABORATORIES OF OFFICIAL ON CONTROL ON QUALITY 6	6
3.	Е.Денисова ДЕНІ САУ ҰЛТ-БӘСКЕГЕ ҚАБІЛЕТТІ ЕЛ . . . . . 6 Е.Денисова ЗДОРОВАЯ НАЦИЯ - КОНКУРЕНТОСПОСОБНАЯ СТРАНА . . . . . 6 Е.Denisova HEALTHY NATION - COMPETITIVE COUNTRY 6	6
4.	СЕНАТ «МІНДЕТТІ ӘЛЕУМЕТТІК МЕДИЦИНАЛЫҚ САҚТАНДЫРУ ТУРАЛЫ» ЗАҢ ЖОБАСЫН БІРІНШІ ОҚЫЛЫМДА МАҚҰЛДАДЫ . . . . . 7 СЕНАТ ОДОБИРИЛ ВО ВТОРОМ ЧТЕНИИ ЗАКОНОПРОЕКТ «ОБ ОБЯЗАТЕЛЬНОМ СОЦИАЛЬНОМ МЕДИЦИНСКОМ СТРАХОВАНИИ» . . . . . 7 MAJILIS APPROVED IN THE SECOND READING THE BILL "ON COMPULSORY SOCIAL HEALTH INSURANCE" 7	7
5.	А.Латыпова ДЕНСАУЛЫҚ САҚТАУ САЛАСЫНДАҒЫ МАМАНДАРДЫҢ КӘСІБИ ДАЙЫНДЫҒЫ МЕН БІЛКІТІЛІК САНАТЫН РАСТАУДЫ БАҒАЛАУ . . . . . 7 А.Латыпова ОЦЕНКА ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВЛЕННОСТИ И ПОДТВЕРЖДЕНИЯ СООТВЕТСТВИЯ КВАЛИФИКАЦИИ СПЕЦИАЛИСТОВ В ОБЛАСТИ ЗДРАВООХРАНЕНИЯ . . . . . 7 A.Latypova EVALUATION OF VOCATIONAL TRAINING AND CONFORMITY OF PROFESSIONAL SKILLS OF SPECIALISTS IN THE FIELD OF HEALTH SERVICE 7	7
6.	І. Алмас ҒИБРАТТЫ КЕЗДЕСУ . . . . . 8 И. Алмас ЮБИЛЕЙНАЯ ВСТРЕЧА . . . . . 8 I.Almas JUBELEE MEETING 8	8
7.	«МЕЙІРБИКЕ ІСІНДЕГІ ОҚЫТУДЫҢ ИННОВАЦИЯЛЫҚ ӘДІСТЕРІ» ҒЫЛЫМИ-ТӘЖІРИБЕЛІК КОНФЕРЕНЦИЯНЫҢ РЕЗОЛЮЦИЯСЫ . . . . . 9 РЕЗОЛЮЦИЯ НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКОЙ КОНФЕРЕНЦИИ «ИННОВАЦИОННЫЕ МЕТОДЫ ОБУЧЕНИЯ В СЕСТРИНСКОМ ДЕЛЕ» . . . . . 9 RESOLUTION OF SCIENTIFIC-PRACTICAL CONFERENCE "INNOVATIVE METHODS OF TEACHING IN NURSING" 9	9
8.	Қ.Исақұлова БОЛАШАҚ МАМАНДАРҒА КӘСІБИ БІЛІМ БЕРУ ІСІНДЕГІ РУХАНИ-	

	АДАМГЕРШІЛІК ҰСТАНЫМДАР	9
	К.Исакулова	
	ДУХОВНО - НРАВСТВЕННЫЕ АСПЕКТЫ ПОДГОТОВКИ БУДУЩИХ СПЕЦИАЛИСТОВ В ПРОФЕССИОНАЛЬНОМ ОБРАЗОВАНИИ	9
	К. Isakulova	
	SPIRITUAL - MORAL ASPECTS OF TRAINING OF FUTURE SPECIALISTS IN VOCATIONAL EDUCATION	9
9.	Г.Бердіғалиева, И.Алмағамбетова	
	ҰЛТТЫҚ БОЛМЫСТЫ ЖАСТАРДЫҢ БОЙЫНДА ҚАЗАҚЫ ҚАЛЫПТА ТӘРБИЕЛЕУ	10
	Г.Бердигалиева, И.Алмагамбетова	
	ВОСПИТАНИЕ НАЦИОНАЛЬНОЙ КУЛЬТУРЫ У МОЛОДЕЖИ В СООТВЕТСТВИИ С НАЦИОНАЛЬНЫМИ ТРАДИЦИЯМИ И ПРАВАМИ	10
	G.N.Berdigalieva, I.D.Almagambetova	
	THE EDUCATION OF NATIONAL IDENTITY OF YOUNG GENERATION	10
10.	Б.Елеуова, Л.Абдуллина	
	КӘСІБИ ҚҰЗЫРЕТТІЛІКТІҢ БІЛІМ БЕРУ СТАНДАРТЫНА СӘЙКЕС МОДЕЛІ	11
	Б.Елеуова, Л.Абдуллина	
	МОДЕЛЬ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ УЧИТЕЛЯ В СООТВЕТСТВИИ СО СТАНДАРТАМИ ОБРАЗОВАНИЯ	11
	B.Eleuova, L.Abdullina	
	MODEL OF PROFESSIONAL COMPETENCE OF TEACHERS IN ACCORDANCE WITH THE STANDARDS OF EDUCATION	11
11.	А.Қалауова, Г.Терекова	
	ҚАЗІРГІ ПЕДАГОГТЫҢ КӘСІБИ МӘДЕНИЕТІ	12
	А.Қалауова, Г.Терекова	
	ПРОФЕССИОНАЛЬНАЯ КУЛЬТУРА СОВРЕМЕННОГО ПЕДАГОГА	12
	A.Kalauova, G.Terekova	
	PROFESSIONAL CULTURE OF A MADERN TEACHER	12
12.	Н.Қалдыбаева, Л.Қарагаева	
	КҮЙЗЕЛІСПЕН КҮРЕСЕ БІЛҢІЗ	13
	Н.Калдыбаева, Л.Қарагаева	
	НАУЧИТЕСЬ СПРАВЛЯТЬСЯ СО СТРЕССОМ	13
	N.Kaldybaeva, L.Karagaeva	
	LEARN TO COPE WITH STRESS	13
13.	Ф.Дырданова, М.Қосамбекова	
	«МЕЙРБИКЕЛІК ІС НЕГІЗДЕРІ» ПӘНІН ОҚЫТУДАҒЫ ИННОВАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАР	14
	Ф.Дырданова, М.Косамбекова	
	ИННОВАЦИОННЫЕ ТЕХНОЛОГИИ ОБУЧЕНИЯ В ПРЕПОДАВАНИИ ДИСЦИПЛИНЫ «ОСНОВЫ СЕСТРИНСКОГО ДЕЛА»	14
	F.Dyrdanova, M.Kosambekova	
	INNOVATIVE TECHNOLOGIES IN THE TEACHING COURSE "FUNDAMENTALS OF NURSING"	14
14.	Б. Қарымсақова	
	МЕДИЦИНАЛЫҚ БІЛІМ БЕРУДЕГІ ИННОВАЦИЯЛЫҚ ОҚЫТУ ӘДІСТЕРІ	14
	Б.Каримсақова	
	ИННОВАЦИОННЫЕ МЕТОДЫ ОБУЧЕНИЯ В МЕДИЦИНСКОМ ОБРАЗОВАНИИ	14

	B. Karimsakova	INNOVATIVE TEACHING METHODS IN MEDICAL EDUCATION	14
15.	Г.Рабаева	ОҚЫТУ БАРЫСЫНДА ДЕНСАУЛЫҚТЫ ҮНЕМДЕУ ТЕХНОЛОГИЯСЫ	15
	Г.Рабаева	ЗДОРОВЬЕСБЕРЕГАЮЩИЕ ТЕХНОЛОГИИ ОБУЧЕНИЯ	15
	G.Rabaeva	HEALTH PROTECTING TECHNOLOGIES	15
16.	С.Балмағамбетова	АСҚАЗАНЫҢЫЗ АУЫРМАСЫН	16
	С.Балмағамбетова	ЧТОБ НЕ БОЛЕЛ ЖЕЛУДОК	16
	S. Balmaғambetova	LET YOUR STOMACH BE ALWAYS HEALTHY	16
17.	С.Балмағамбетова	ТҰМАУ ЖӘНЕ ОНЫҢ АЛДЫН АЛУ	17
	С.Балмағамбетова	ПРОФИЛАКТИКА ПРОСТУДНЫХ ЗАБОЛЕВАНИЙ	17
	S. Balmaғambetova	INFLUENZA AND ITS PREVENTION	17
18.	Р.Салихова	БАЛАҢЫЗДЫҢ АУЫЗ ҚУЫСЫ ТАЗА МА?	17
	Р.Салихова	ЧИСТО - ЛИ В РОТОВОЙ ПОЛОСТИ ВАШЕГО РЕБЕНКА?	17
	R.Salihova	IS YOUR BABY'S MOUTH CAVITY CLEAN?	17
19.	І.Тәжіғұлова	ОТАШЫ МЕДБИКЕ	18
	И. Тажигулова	ОПЕРАЦИОННАЯ МЕДСЕСТРА	18
	I. Tazhigulova	OPERATING NURSE	18
20.	І.Тәжіғұлова	АҚҚОЛ АНА	18
	И. Тажигулова	АКУШЕРСКИЕ РУКИ	18
	I. Tazhigulova	OBSTETRIC HANDS	18
21.	І.Тәжіғұлова	ЖАНСАҚТАУ БӨЛІМІНДЕГІ ЖАННА	19
	И. Тажигулова	ЖАННА ИЗ РЕАНИМАЦИИ	19
	I. Tazhigulova	ZHANNA FROM INTENSIVE CARE	19
22.	І.Тәжіғұлова	ҚАЙСАРЛЫҚ	20
	И. Тажигулова	МУЖЕСТВО	20
	I. Tazhigulova	COURAGE	20
23.	І.Тәжіғұлова	БІЗДІҢ ВЕРА!	20
	И.Тажигулова		

	НАША ВЕРА!	20
	I. Tazhigulova	
	OUR VERA!	20
24.	Р.Тышқанбаева	
	ЖАЛҒАСҚАН ЖОЛ	21
	Р.Тышқанбаева	
	ПРОДОЛЖЕНИЕ ПУТИ	21
	R. Tyshkanbaeva	
	CONTINUOUS ROAD	21
25.	І.Тәжіғұлова	
	СТАТИСТ МАЙРА	22
	И. Тажигулова	
	СТАТИСТ МАЙРА	22
	I. Tazhigulova	
	STATISTICIAN-MAYRA	22
26.	І.Тәжіғұлова	
	ОТАШЫНЫҢ МЕДБИКЕСІ	22
	И.Тажигулова	
	ХИРУРГИЧЕСКАЯ МЕДСЕСТРА	22
	I. Tazhigulova	
	SURGEON NURSE	22

В КАЗАХСТАНЕ ВСТУПАЮТ В СИЛУ НОВЫЕ ЗАКОНОДАТЕЛЬНЫЕ НОРМЫ ПО СЕРТИФИКАЦИИ И ПРИСВОЕНИЮ КАТЕГОРИЙ МЕДРАБОТНИКАМ

С 9 октября 2015 года вступают в силу новые нормы Кодекса РК «О здоровье народа и системе здравоохранения», регламентирующие процедуру сертификации специалистов в области здравоохранения и присвоения квалификационной категории.

Согласно вышеуказанным нормам, оценку знаний и навыков медработников будет проводить аккредитованная организация.

16 сентября 2015 года Комитет контроля медицинской и фармацевтической деятельности МЗСР РК аккредитовал Республиканский центр развития здравоохранения (далее - РЦРЗ) на право проведения оценки профессиональной подготовленности и подтверждения соответствия

квалификации специалистов в области здравоохранения. Свидетельство об аккредитации выдано РЦРЗ сроком на 4 года.

КАЗАХСТАНСКИЙ ЦЕНТР ЭКСПЕРТИЗЫ ЛЕКАРСТВЕННЫХ СРЕДСТВ ВОШЕЛ В ЕВРОПЕЙСКУЮ СЕТЬ ОФИЦИАЛЬНЫХ ЛАБОРАТОРИЙ ПО КОНТРОЛЮ КАЧЕСТВА

Испытательный центр Национального центра экспертизы лекарственных средств, изделий медицинского назначения и медицинской техники МЗСР РК (далее - НЦЭЛС) получил аттестат аккредитации EDQM/MJA-093, действующий до марта 2019 года, а также статус ассоциированного члена Общей Европейской сети официальных лабораторий по контролю качества лекарственных препаратов OMCL(GEON), что свидетельствует о соответствии требованиям международного стандарта ISO/IEC 17025.

Европейский директорат по качеству лекарственных средств и здравоохранению (далее - EDQM) является официальным межправительственным органом, ответственным за установление стандартов качества для лекарственных средств в Европе и выпускающим Европейскую фармакопею (документ, используемый при производстве фармацевтических продуктов в странах ЕС). Миссия EDQM заключается в защите прав потребителей на доступ к высококачественным лекарственным средствам и здравоохранению.

ЗДОРОВАЯ НАЦИЯ - КОНКУРЕНТОСПОСОБНАЯ СТРАНА

В интервью нашему журналу Асет Аскерович рассказал о задачах, проблемах и достижениях здравоохранения Актыубинской области.

– В Казахстане большое внимание уделяется укреплению и развитию службы ПМСП. Как решаются эти задачи в Актыубинской области?

Развитие службы ПМСП направлено на повышение доступности и качества медицинских услуг. Мы стремимся к тому, чтобы работа медицинских организаций первичного звена была ориентирована на пациента. Для этого все службы амбулаторно-поликлинической помощи постепенно переходят на семейный принцип обслуживания населения. Уже сейчас 60% врачебных участков предприятий ПМСП работают по

принципу общей врачебной практики. Эффективность именно такой формы обслуживания населения доказана мировой практикой. Кроме того, нами практически завершён процесс ресурсного обеспечения организаций ПМСП. Внедряются современные технологии в организацию работы поликлиник. В первую очередь они направлены на снятие проблемы очередей, улучшение качества медицинской услуги: это и талонная система обслуживания, и централизация лабораторной службы, и создание на базе амбулаторных организаций выездных бригад по обслуживанию «домашних вызовов». В настоящее время в первичном звене осуществляется переход на электронный документооборот, что позитивно скажется на качестве работы медперсонала.

– В настоящее время одной из актуальных задач, стоящих перед здравоохранением республики, является реализация мер по улучшению и дальнейшей стабилизации санитарно-эпидемиологической ситуации в стране. Какова статистика в области?

Наша область - один из стабильных регионов, где уже много лет нет регистрации случаев вспышки инфекционных заболеваний. Эпидемическая ситуация по туберкулезу также имеет позитивную динамику. В течение последних 5 лет (2010-2014 г.г.) показатель заболеваемости туберкулезом снизился с 79,3 до 68,9 на 100 тыс. населения. Смертность снизилась с 8,8 до 4,4 на 100 тыс. населения.

СЕНАТ ОДОБРИЛ ВО ВТОРОМ ЧТЕНИИ ЗАКОНОПРОЕКТ «ОБ ОБЯЗАТЕЛЬНОМ СОЦИАЛЬНОМ МЕДИЦИНСКОМ СТРАХОВАНИИ»

Данный законопроект разработан МЗСР РК в рамках реализации 80 шага Плана нации – 100 шагов по реализации пяти институциональных реформ Главы государства. При разработке законопроекта был использован передовой международный опыт и принцип социальной справедливости.

Согласно законопроекту, гражданам будет предоставляться 2 вида пакетов медицинских услуг:

Первый – базовый пакет представляет собой гарантированный государством объем медицинской помощи, финансируемый из республиканского бюджета. Этот пакет будет доступен всем гражданам Казахстана. Он включает: скорую помощь и санитарную авиацию, медицинскую помощь при социально значимых заболеваниях и в экстренных случаях, профилактические прививки.

Для непродуктивно самозанятого населения до 2020 года предусмотрено предоставление амбулаторно-поликлинической помощи с амбулаторно-лекарственным обеспечением за счет средств республиканского бюджета.

ОЦЕНКА ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВЛЕННОСТИ И ПОДТВЕРЖДЕНИЯ СООТВЕТСТВИЯ КВАЛИФИКАЦИИ СПЕЦИАЛИСТОВ В ОБЛАСТИ ЗДРАВООХРАНЕНИЯ

*А.Латыпова
Департамент Комитета контроля медицинской
и фармацевтической деятельности
Министерства здравоохранения и социального развития
Республики Казахстан по Актюбинской области*

Вопрос качественной и эффективной подготовки медицинских кадров является сегодня очень актуальным. В настоящее время признано, что совершенствовать подготовку специалистов позволят компетентностный (компетентный) подход к образовательной деятельности и реализация идеи непрерывного профессионального образования. Компетентностный подход в обучении — это формулирование целей обучения учащегося, т.е. его компетенций, позволяющих успешно осуществлять профессиональную деятельность с обязательным созданием условий в процессе обучения для воспроизведения этой деятельности и ее элементов. Непрерывное профессиональное образование подразумевает формирование и поддержание уровня этих компетенций на протяжении всей профессиональной жизни специалиста как на вузовском, так и на послевузовском этапах обучения.

Одной из отличительных черт современного отечественного медицинского образования стало бурное развитие симуляционного кластера в системе подготовки и переподготовки медицинских кадров всех специальностей. Всё больше и больше медицинских вузов обзаводятся собственными симуляционными центрами разных уровней. Создаются симуляционные центры и при лечебных учреждениях.

Следует отметить, что симуляция в медицинском образовании не самостоятельное направление, а неотъемлемая часть образовательного процесса, которая согласно образовательному стандарту предусматривает использование инновационных обучающих технологий в виде тренингов и направлена на закрепление теории и отработку мануальных навыков, посредством принципа этапности обучения. При этом, определяющим моментом качественного образования считается способность специалиста действовать в различных клинических ситуациях. Конечная цель симуляционного образования должна быть ориентирована на формирование компетенций специалиста. В этой связи симуляция становится не только обучающей технологией, но и средством оценки теоретических знаний и практических навыков.

SUMMARY EVALUATION OF VOCATIONAL TRAINING AND CONFORMITY OF PROFESSIONAL SKILLS OF SPECIALISTS IN THE FIELD OF HEALTH SERVICE

A.Latypova

*The Department of Committee Control of medical and
Pharmaceuticals Activities of
Ministry of health service and Social
Development of the Republic of Kazakhstan on Aktobe region*

The question of qualitative and efficient training of medical staff is very actual today. One of the hallmarks of modern domestic medical education has been the rapid development of a simulation cluster system of training and retraining of medical personnel of all specialties. More and more medical schools acquire their own simulation centers at various levels. Simulation centers created in hospitals. It should be noted that the simulation in medical education are not self-direction and an integral part of the educational process, which according to the educational standard provides for the use of innovative learning technologies in the form of training and is aimed at strengthening the theory and practicing manual skills by teaching the principle of phasing. This defining moment of quality education is considered to be the ability of the expert work in different clinical situations. The ultimate goal of a simulation of education should be oriented to the formation of competencies of a specialist. In this regard, the simulation is not only the learning technology but also the means of assessing the theoretical knowledge and practical skills. The use of simulation technologies in medicine, especially in critical care medicine, spreads extremely quickly. The reason for their increased demand for steel, first of all, the need for quality medical care. Creation and implementation of the new material and technical base, development of new algorithms and standards of treatment significantly improve the effectiveness of emergency aid.

ҒИБРАТТЫ КЕЗДЕСУ

-Бүгінгі бас қосу кәсіби тұрғыдан тәлімі мол, рухани жағынан әсері зор кездесу болды-деп жылы пікір білдірді Республикалық медициналық колледждер ассоциациясының төрағасы, м.ғ.д., профессор Т.Сейдуманов. Колледждің материалдық техникалық базасы клиникалық базалармен толығып, 80 жылдық мерей тойға үлкен табыспен келіп отыр. Бұл колледж — өз алдына дербес аймақтық симуляциялық орталығы, стоматологиялық клиникасы бар бірден-бір оқу орыны. Мереке қарсаңында тағы да жаңа бастаманы республикада алғашқылардың бірі болып қолға алып отыр. Ол мүгедектерге білім беру, оларды кәсіпке баулу. Міне, осы ең ірі, әрі ең маңызды жұмыстар арқылы да Ақтөбе медицина колледжі республикадағы осындай оқу орындарының көшбасшысы болып қала береді. Оның үстіне кәсіби тәжірибелік бағытта ой-пікір алмасатын аты да, заты да әдемі «Ақжелең» деген орта медицина мамандарына арналған түрлі-түсті журнал ашыпты. Басылымның сыртқы келбетіне ішкі мазмұны аса сай келіп тұр. Мен тек үш басты жетістік арқылы бұл оқу орынының білім беру, емдеу ісі және тәжірибелік жұмыстар жөнінде республика көлемінде алатын жеке дара орынын атап өттім.

Бұл жылы пікірді құрметті мейман батыстағы байырғы оқу орыны -Ақтөбе медициналық колледжінің 80 жылдық мерей тойына жиналғандар алдында білдірген еді. Осы

датаға арналып өткізілген «Мейірбике ісіндегі инновациялық әдістер» атты республикалық ғылыми-тәжірибелік конференция өзінің ұтқыр ұйымдастырушылық деңгейімен көптің көңілінен шықты. Республиканың барлық облыстарындағы медициналық колледжден келген басшылар мен өкілдердің де ортақ пікірі осыған сайды. ҚР денсаулық сақтау және әлеуметтік даму министрлігі, ғылым және адами ресурстары департаментінің медициналық білім және ғылым басқармасының басшысы Ұ.Ә.Нұралиева өз құттықтауын былайша жеткізді.

*І. Алмас
Ақтөбе қаласы*

РЕЗОЛЮЦИЯ

Международной научно-практической конференции
«Иновационные методы обучения в сестринском деле»
посвященной 80 - летию Актобинского медицинского колледжа

г.Актобе

5 июня 2015 года

Актобинский медицинский колледж свой 80-летний юбилей встречает определенными достижениями в сфере среднего профессионального образования, медицинской науки и клинической практики. Коллектив колледжа вносит большой вклад в формирование современных высококвалифицированных специалистов среднего звена здравоохранения. Совершенствуется методическое и программное обеспечение учебного процесса, укрепляется материально-техническая база, введена дуальная система обучения и т.п. Создан и оснащен учебно-клинический центр для широкого применения симуляционных технологии в образовательном процессе. Внедрен поэтапный прием выпускных экзаменов, состоящих из теоретических и практических частей. Теоретическая часть осуществляется комплексным компьютерным тестированием, практическая часть проводится постанционно по системе ОСКЭ.

Широкопрактикование социального партнерства значительно расширяет возможности преподавательского состава колледжа в деле профессиональной подготовки специалистов.

Международная научно-практическая конференция в Актобинском медицинском колледже проводится с участием представителей МЗ РК, МОН РК, ОЮЛ «Союза медицинских колледжей РК», директоров и преподавателей специальных дисциплин республиканских медицинских колледжей, гостей с Российской Федерации и Республики Латвия. Такое представительство способствует более объективной оценке состояния сестринского дела и выработке конструктивных путей совершенствования содержания и формы медицинского и фармацевтического образования.

RESOLUTION

International scientific-practical conference on theme
"Innovative methods of training in nursing"
dedicated to the 80th anniversary of Aktobe Medical College

Aktobe

June 5, 2015

Aktobe Medical College its 80th anniversary meets with certain achievements in the field of vocational education, medical science and clinical practice. The staff of the college makes a great contribution to the development of highly advanced mid-level health professionals. Improved methodology and software training process, strengthening the material-technical base, introduced a dual system of education, etc.

It built and equipped with teaching and clinical center for a wide range of simulation technology in the educational process. Introduced phased reception of final exams consisting of theoretical and practical parts. The theoretical part of an integrated computer-based testing is carried out, the practical part is performed by station system OSKE.

ДУХОВНО-НРАВСТВЕННЫЕ АСПЕКТЫ ПОДГОТОВКИ БУДУЩИХ СПЕЦИАЛИСТОВ В ПРОФЕССИОНАЛЬНОМ ОБРАЗОВАНИИ

*К.Исакулова
Атырауский медицинский колледж*

Профессиональная деятельность специалистов медицинского профиля неизбежно включает в себя нравственный и духовный аспект, реализующийся в глубоком понимании медицинским работником своего профессионального долга, в высокой профессиональной и нравственной ответственности за качество процесса и результат своей деятельности. Поэтому, основная задача педагога медицинского колледжа заключается в том, чтобы воспитать неравнодушного, доброго, чуткого и отзывчивого, заботливого и внимательного, способного

к состраданию специалиста.

Медсестра чаще, чем врач, контактирует с пациентом. Человек, страдающий каким-либо недугом, являет собой «обнаженный нерв», болезнь меняет привычный образ жизни человека, пациент острее, болезненнее воспринимает окружающую действительность. Поэтому медсестра должна обладать такими качествами, как заботливость, самоотверженность, понимание, терпение и милосердие.

Следовательно, воспитание милосердия у будущих медицинских сестер можно рассматривать как процесс духовно-ценностной ориентации, предполагающий организацию социального опыта взаимодействия с субъектом, нуждающимся в сестринском уходе, освоение профессиональных действий, облегчающих физические и психические страдания пациента, и индивидуальной педагогической помощи в разрешении у студента проблем, препятствующих проявлению милосердия. Если будущий специалист, в процессе профессиональной подготовки вступает в контакт с эрудированным, высокоинтеллектуальным, культурным преподавателем, создающим нравственный образец, он получает мощный стимул для своего дальнейшего развития. К личностным качествам, необходимым для эффективного осуществления процесса духовно-нравственного воспитания, относят:

– морально-волевые качества: целеустремленность в осуществлении задач духовно-нравственного воспитания, твердость в убеждениях и умение их отстаивать в любых ситуациях, настойчивость и последовательность в требованиях, справедливость, рассудительность, спокойствие и самообладание как проявление устойчивости нравственного поведения в экстремальных и стрессовых ситуациях.

Литература:

1. Рабочая программа по дисциплине «Коммуникативные навыки».

SUMMARY

SPIRITUAL - MORAL ASPECTS OF THE TRAINING OF FUTURE SPECIALS IN VOCATIONAL EDUCATION

K.Isakulova

Atyrau Medical College

The main objectives of vocational training and health service at the present stage is to improve the quality of medical education, training of specialists with professional skills of world standard, improving the quality of medical services. These tasks of health professional education are closely interrelated. Modern students - the future experts. Medical College prepares specialists of nursing care.

The reforms of the last decade have affected all aspects of society including the system of health professional education. Together with the positive results of the reforms in the health care were some negative effects: formal and disrespectful attitude of medical staff to patients, low professional status, lack of interest in health care, the lack of trust contact between the health professional and the patient, indifference to people in need, negligence, irresponsibility, sometimes even cruelty. These events demonstrate the need for the formation of spiritual and moral qualities of the future medical worker as the basis for the formation of the whole complex of social functions of mature man, the whole system of its relations with the outside world. Professional activities of specialists of medical profession inevitably involves moral and spiritual dimension, which is realized in a deep understanding of the health professional of his professional duty in a high professional and moral responsibility for the quality of the process and the result of their activities.

ҰЛТТЫҚ БОЛМЫСТЫ ЖАСТАРДЫҢ БОЙЫНДА ҚАЗАҚЫ ҚАЛЫПТА ТӘРБИЕЛЕУ

Г.Бердіғалиева,

И.Алмагамбетова

Ақтөбе медициналық колледжі

«Дәстүр мен мәдениет – ұлттың генетикалық коды»

Н.Ә.Назарбаев

Халыққа білім беру мен тәрбие ісінің мазмұнын түбегейлі өзгертудің қажеттілігін өмірдің өзі дәлелдеп отыр. Жеке тұлғаның адами қасиетін таныту, яғни, оның рухани дүниесін ашу – заман талабы. ҚР-ның Білім туралы заңында: «Білім беру - бұл қоғам мүшелерінің адамгершілік, интеллектуалдық мәдени дамуының жоғары деңгейін және кәсіби біліктілігін қамтамасыз етуге бағытталған тәрбие мен оқытудың үздіксіз процесі» - деп жазылған.

Адам бойындағы қасиеттерді дала ойшылдары бәрінен жоғары бағалаған, мысалы, қайраттылық, адалдық, адамды сүю және имандылық сияқты қасиеттерді биік қойған. Әйгілі ғұлама әл-Фараби: «Адамға ең бірінші білім емес, рухани тәрбие берілуі керек, тәрбиесіз берілген білім – адамзаттың қас жауы, ол келешекте оның

барлық өміріне апат әкеледі» - деп тәрбие ісінің дүниетаным, білім беру ісімен тығыз байланысты екендігін атап көрсеткен. Тәрбие жеке тұлғаның дүниетанымын, оның адамдық бейнесі мен болмысын, ақыл-ойын, көркемдік талғамын, мінез-құлық қасиеттерін қалыптастырады. Тәрбие — жеке адамның тұлғалық қасиеттерін қалыптастыру үшін мақсатты түрде жүргізілетін қоғамдық өмірдегі ең басты әрекет.

Әлем халықтарының ішінде ұрпақ тәрбиесіне ерекше мән берген қазақ халқы өзіндік ой ұшқырлығы, болмыс даралығымен ерекше көзге түседі. Ежелден ерлік пен батырлықты, еркіндікті, даналық пен ақындылықты өзіне серік еткен дана бабаларымыз — туған елге, жерге деген шын ілтипат сезімді, оны құрметтеуді алдыңғы орынға шығарған. Олай болса, Отанды сүю отанына адал болу, ерте заманнан қалыптасып келе жатқан қасиетті ұлы сезім.

Әдебиеттер:

1. Ұлттық тәрбие: оқу құралы. Құрастырушылар: Пралиев С.Ж., Нуриев М.Я., Якупова А.Н., Алматы, 2011
2. Табылды А. Қазақ этнопедагогикасы және оқыту әдістемесі. Алматы: Білім. 2004.

SUMMARY

THE EDUCATION OF NATIONAL IDENTITY OF YOUNG GENERATION

G. Berdigalieva

I. Almagambetova

Aktobe Medical College

" Tradition and culture is the genetic code of the nation"

N.A. Nazarbayev

Changes in the country need radical changes of the content of education and training . Personal qualities that make us human, that is to open the spiritual world is the demand of time. "Education is a continuous process aimed at ensuring the members of the society moral, intellectual and cultural development of professional skills and a high level of education and training" these words are from the law on Education of the Republic of Kazakhstan.

The most important question – Did great thinkers most of all appreciate human qualities? These qualities are strength, honesty, love and morality. The future of the country is in the education of young generation.

The President of Kazakhstan N. A. Nazarbayev in the "Kazakhstan-2030" Address: We should educate Kazakhstan patriotism of students, creative development of the individual as a person".

МОДЕЛЬ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ УЧИТЕЛЯ В СООТВЕТСТВИИ СО СТАНДАРТАМИ ОБРАЗОВАНИЯ

Б.Елеуова,

Л. Абдуллина

Актюбинский медицинский колледж

Проблема определения профессиональной компетентности учителя стала объектом спора разногласий между психологами, педагогами, физиологами, специалистами-практиками и т.д. Нет единого подхода к определению понятия «профессиональная компетентность учителя».

Согласно словарю С.И.Ожегова, понятие «компетентный» определяется как «осведомленный, авторитетный в какой - нибудь области». А.К.Маркова считает профессионально компетентным такой труд учителя, в котором, на достаточно высоком уровне, осуществляется педагогическая деятельность, педагогическое общение, реализуется личность учителя, достигаются хорошие результаты в обученности и воспитанности школьников. При этом компетентность учителя определяется, так же, соотношением в его реальном труде того, каковы его профессиональные знания и умения, с одной стороны, и профессиональные позиции, психологические качества - с другой.

Д.С. Савельев под профессиональной компетентностью подразумевает способность должностного лица успешно решать относящиеся к его компетенции задачи.

А.П. Акимов трактует профессиональную компетентность учителя как сумму знаний, умений, навыков, усвоенных субъектом в ходе обучения,- в узком смысле слова и как уровень успешности взаимодействия с окружающей средой- в широком.

Н.В. Кузьмина понятие профессиональной компетентности связывает с определенной областью деятельности педагога.

Литературы:

1. Маркова А.К. Свободная психологическая программа и этапы изучения профессиональной компетентности учителя в кн: Психология труда учителя. М.,1993, с.120-134.

2. Зверева В.И. Организационно-педагогическая деятельность руководителя школы. М., 1992.
3. Рогов Е.И. Личность учителя: теория и практика. Ростов-на-Дону, Феникс, 1996, с 187-191.
4. Методика изучения профессиональной деятельности учителя на уроке (разработана Зверевой В.Л. Кузнецовым В.А. и Фаустовым В.В.)

SUMMARY MODEL OF PROFESSIONAL COMPETENCE OF TEACHERS IN ACCORDANCE WITH THE STANDARDS OF EDUCATION

*B. Eleuova,
L. Abdullina
Aktobe Medical College*

The problem of defining the professional competence of a teacher became the object of dispute of disagreements between psychologists, pedagogues, physiologists, practitioners, etc. There is no single approach to the definition of "professional competence of a teacher."

According to S.I. Ozhegova's dictionary, the concept of "competent" means "knowledgeable, authoritative in any area." AK Markova considers professional competence of a teacher's work in which at a sufficiently high level is educational activities, pedagogical communication, realized the identity of a teacher, achieved good results in training and educating students. This competence of the teacher is defined as the ratio of its actual work of what his professional knowledge and skills, on the one hand, and professional positions, psychological quality systems on the other.

Thus, vocational and educational competence of a teacher is the ability to turn a specialty carrier of which he is, in the means of formation of the personality of students, taking into account the limitations and regulations imposed on the educational process pedagogical requirements of the rules in which it is carried out.

ҚАЗІРГІ ПЕДАГОГТЫҢ КӘСІБИ МӘДЕНИЕТІ

*A. Қалауова,
Г. Терекова,
Ақтөбе медициналық колледжі*

Педагог – айрықша кәсіп, себебі ол әрдайым ұжымның ортасында, оны білім алушылар, ата-аналар, қызметкерлер қоршайды. Бұл мамандық адамның қалыптасуына, яғни, адам ретінде танылуына үлкен ықпал етеді. Сондықтан олар алдымен өздерін қандай жағдайда да сауатты ұстай алатын, ішкі мәдениеті жоғары адамдар болуы тиіс.

Екінші орында қазіргі заманның талабына сай педагог имиджі тұрады. Ол өзіндік қалыптасқан сөздік мәдениеті бар, тәрбиелі, сыпайылығы мен адамгершілік қасиеті орныққан тұлға. Өзін оқушы мен ата-ана алдында мәдениетті ұстай алатын маман иесі.

Педагог:

- Өзінің біліктілігін дұрыс бағалау, өзінің күшті және осал жақтарын білу (эмоционалды жақтарын, коммуникативті, дидактикалық қабілетін);
- Мәдениеттік зияткерлік қабілетке ие болу (ойлау, есте сақтау, қабылдау, көңіл бөлу), өзін ұстау мәдениеті, қарым-қатынас.
- Оқушылармен педагог ойының сәйкес болу-болмасына қарамастан әр оқушыны сыйлай білу.
- Оқушылардың алдында ұйымдастырушы, бірге жұмыс атқарушы, серіктес және адам ретінде педагогикалық қатынасты жеңілдете білуі керек.

SUMMARY PROFESSIONAL CULTURE OF A MODERN TEACHER

*A. Kalayova,
G. Terekova
Aktobe Medical College*

The teacher is a great profession because she is always in the middle of the team: the students, parents and staff. This profession is recognized as a great influence in the formation of a specialist.

In the second place is the image of a teacher to meet the challenges of the modern world. It has its own vocabulary, culture, education, courtesy and moral qualities of a well-established entity.

Teacher:

- in order to assess their skills, to know their strength and weakness (emotional aspects of communication and skills

training);

- to have intellectual ability (thinking, memory, attention), culture, behavior and attitudes.

-organizer of students, working with the executive, to be able to facilitate partner as a person and a teacher.

-Teaching ethics and professional relationship with the teacher is teaching ethics to introduce new types of relationships, culture, behavior, action, training and education of the person.

Every teacher should be attractive. At the same time, the color of her suit and correct application of cosmetics, fashion of hair should be able to use in a right way.

НАУЧИТЕСЬ СПРАВЛЯТЬСЯ СО СТРЕССОМ

Н. Калдыбаева,

Л. Карагаева

Актюбинский медицинский колледж

Общие сведения

Начало теме стресса было положено Гансом Селье, который в 1936 году ввел понятие стресса как «синдрома ответа на повреждение как таковое».

Селье разработал гипотезу общего адаптационного синдрома, согласно которой стрессорный фактор запускает в организме некий «пусковой» механизм развертывания определенных симптомов. Он подчеркнул, что ответ организма в ответ на самые разнообразные воздействия приятного или драматического характера является неспецифическим.

При стрессе в организме вырабатывается гормон адреналин, основная функция которого заставить организм выживать. Стресс является нормальной частью человеческой жизни и необходим в определенных количествах. Если бы в нашей жизни не было стрессовых ситуаций элементов соревнования, риска, желания работать на пределе возможностей жизнь была бы гораздо более скучной. Иногда стресс выполняет роль своего рода вызова или мотивации, которая необходима, чтобы почувствовать полноту эмоций, даже в случае, если речь идет о выживании. Если же совокупность этих вызовов и сложных задач становится очень большой, тогда способность человека справляться с этими задачами постепенно утрачивается.

Тревожность — состояние сознания и тела, связанное с беспокойством, напряжением и нервозностью. работать и приводя организм в состояние готовности к действию. Когда тревоги и страхи начинают подавлять человека и влиять на его повседневную жизнь, могут возникать так называемые тревожные расстройства. Тревожные расстройства расцениваются как хронические заболевания, которые могут прогрессировать без лечения.

Литературы:

1. Журнал «Медицина и фармация» 2011г. №12
2. Д.А.Харкевич «Фармакология с общей рецептурой» М. «Геотар-мед». 2009г.
3. Машковский М.Д. Лекарственные средства. М., 16-изд. «Новая волна», 2010г

SUMMARY LEARN TO COPE WITH STRESS

N. Kaldybaeva,

L. Karagayeva

Aktobe Medical College

Beginning of the topic of stress was laid by Hans Selye who in 1936 introduced the concept of stress as a "syndrome of response to damage ."

Selye developed the hypothesis of the general adaptation syndrome, according to which the stress factors in the body launches a "starting" mechanism for deploying of definite symptoms. He emphasized that the response of the body in response to exposure to a variety of enjoyable and dramatic character is unspecific.

Under stress the body produces the hormone adrenaline which cause the main function of the organism to survive. Stress is a normal part of human life and is required in certain quantities. If in our lives were not stressful elements of competition, risks, willingness to work at the limits - life would be much more boring.

Causes of stress

External sources of stress and anxiety: the move to a new location, change of job, death of a loved one, divorce, everyday troubles related to money problems, fulfillment of obligations by a certain date, disputes, family relations, not enough sleep, that is, any change from the usual lifestyle.

ИННОВАЦИОННЫЕ ТЕХНОЛОГИИ ОБУЧЕНИЯ В ПРЕПОДАВАНИИ ДИСЦИПЛИНЫ «ОСНОВЫ СЕСТРИНСКОГО ДЕЛА»

*Ф.Дырданова,
М.Косамбекова*

Усть-Каменогорский медицинский колледж, г. Усть-Каменогорск

Одним из основных направлений системы здравоохранения является инновационное развитие. Чтобы улучшить ситуацию с состоянием здоровья граждан, необходимо обеспечить качественный прорыв в системе здравоохранения. Медицинской отрасли нужны инновационные разработки в сфере профилактики, диагностики и лечения заболеваний, эффективная система подготовки и переподготовки медицинских кадров, современные высокотехнологичные информационные системы.

Эффективное развитие системы здравоохранения в значительной степени зависит от состояния профессионального уровня и качества подготовки, рационального размещения и использования среднего медицинского персонала, как самой объемной составляющей кадрового ресурса здравоохранения. В соответствии с новыми задачами, стоящими перед здравоохранением меняются функции и организационные формы деятельности медицинских сестер. Для ухода за пациентами необходимо осваивать все более сложные медицинские и технические знания и овладевать новыми навыками, а также совершенствовать уже приобретенные [1, с.10].

Современные клиники оснащают свои подразделения новейшим медицинским оборудованием, внедряют передовые медицинские технологии, используя опыт западных партнёров, проводят конкурсный отбор и обучение высокопрофессиональных медицинских кадров, поддерживают высокий уровень сервиса, и, самое главное, сохраняют индивидуальный подход к каждому пациенту.

Литературы:

1. Иванова О.В. Перспективы совершенствования и развития сестринского дела в Пермском крае // Главная медсестра. – 2010. – № 3. – С.16-24.
2. Островская И. В. Медицинские сестры и инновационные технологии в здравоохранении / И. В. Островская // Мед. сестра. — 2009. — № 3. — С.4–9.

SUMMARY INNOVATIVE TECHNOLOGIES IN THE TEACHING COURSE "FUNDAMENTALS OF NURSING"

*F.Dyrdanova,
M.Kosambekova*

Ust-Kamenogorsk Medical College, Ust-Kamenogorsk

One of the main directions of the health service system is an innovative development. To improve the state of health of citizens it is necessary to provide a qualitative breakthrough in the health service system. Medical industry needs innovation in the field of prevention, diagnosis and treatment of diseases, an effective system of training and retraining of medical personnel, modern high-technologic information systems.

The effective development of the health service system largely depends on the professional level and quality training of rational allocation and use of nursing staff as part of the bulk of the health workforce. According to the new challenges facing health care are changing functions and organizational forms of activity of nurses. Care for patients need to master increasingly complex medical and technical knowledge and acquire new skills and improve already acquired.

НАУЧИТЕСЬ СПРАВЛЯТЬСЯ СО СТРЕССОМ

*Н. Калдыбаева,
Л. Карагаева*

Актюбинский медицинский колледж

Общие сведения

Начало теме стресса было положено Гансом Селье, который в 1936 году ввел понятие стресса как «синдрома ответа на повреждение как таковое».

Селье разработал гипотезу общего адаптационного синдрома, согласно которой стрессорный фактор запускает в организме некий «пусковой» механизм разворачивания определенных симптомов. Он подчеркнул, что ответ организма в ответ на самые разнообразные воздействия приятного или драматического характера является неспецифическим.

При стрессе в организме вырабатывается гормон адреналин, основная функция которого заставить организм выживать. Стресс является нормальной частью человеческой жизни и необходим в определенных количествах. Если бы в нашей жизни не было стрессовых ситуаций элементов соревнования, риска, желания работать на пределе возможностей жизнь была бы гораздо более скучной. Иногда стресс выполняет роль своего рода вызова или мотивации, которая необходима, чтобы почувствовать полноту эмоций, даже в случае, если речь идет о выживании. Если же совокупность этих вызовов и сложных задач становится очень большой, тогда способность человека справляться с этими задачами постепенно утрачивается.

Тревожность — состояние сознания и тела, связанное с беспокойством, напряжением и нервозностью. работать и приводя организм в состояние готовности к действию. Когда тревоги и страхи начинают подавлять человека и влиять на его повседневную жизнь, могут возникать так называемые тревожные расстройства. Тревожные расстройства расцениваются как хронические заболевания, которые могут прогрессировать без лечения.

Литературы:

1. Журнал «Медицина и фармация» 2011г. №12
2. Д.А.Харкевич «Фармакология с общей рецептурой» М. «Геотар-мед». 2009г.

SUMMARY LEARN TO COPE WITH STRESS

*N. Kaldybaeva,
L. Karagayeva
Aktobe Medical College*

Beginning of the topic of stress was laid by Hans Selye who in 1936 introduced the concept of stress as a "syndrome of response to damage."

Selye developed the hypothesis of the general adaptation syndrome, according to which the stress factors in the body launches a "starting" mechanism for deploying of definite symptoms. He emphasized that the response of the body in response to exposure to a variety of enjoyable and dramatic character is unspecific.

Under stress the body produces the hormone adrenaline which cause the main function of the organism to survive. Stress is a normal part of human life and is required in certain quantities. If in our lives were not stressful elements of competition, risks, willingness to work at the limits - life would be much more boring.

ИННОВАЦИОННЫЕ МЕТОДЫ ОБУЧЕНИЯ В МЕДИЦИНСКОМ ОБРАЗОВАНИИ

*Б.Каримсакова
к.м.н., доцент
Западно-Казахстанский государственный медицинский университет имени Марата Оспанова, Актобе*

Изменения, происходящие в практическом здравоохранении приводят к изменениям образовательного процесса в подготовке медицинских кадров для практического здравоохранения. Амбулаторно-поликлиническое звено практического здравоохранения находится на стадии перехода медицинского обслуживания населения по принципу «врача общей практики». Данная модель обслуживания требует от врача общей практики глубоких знаний в области терапии, педиатрии, хирургии, акушерства и гинекологии. Эти знания необходимы для оказания медицинской помощи всем членам семьи, начиная с момента рождения и до глубокой старости. Переход на новую модель медицинского обслуживания повышает требования к выпускникам медицинского вуза. В связи с этим, сегодня образовательный процесс требует иного подхода в подготовке медицинских кадров. Подготовка врачей в ВУЗах страны проводится согласно Государственного стандарта медицинского и фармацевтического образования 2006 года. Подготовка врачей общей практики включает базовое медицинское образование 5 лет и 2 года интернатуры. С целью подготовки компетентных специалистов медицинские вузы страны кроме традиционного метода обучения используют инновационные методы обучения. Инновационный метод обучения предъявляет определенные требования как к преподавателю, так и студенту. Для преподавателя инновационный метод обучения предоставляет возможность вовлечения всех студентов в учебный процесс[1], что дает студентам возможность понимать, запоминать и применять знания.

Литературы:

1. Новые педагогические и информационные технологии в системе образования / под ред. Е.С. Попат.- М:Изд.центр «Академия», 2000.-201с.

SUMMARY INNOVATIVE TEACHING METHODS IN MEDICAL EDUCATION

B.Karymsakova

c.m.s., associated professor

West Kazakhstan State Medical University named after Marat Ospanov, Aktobe

The changes occurring in practical Health Service lead to the changes in the educational process in training of medical staff for the practical health service. Outpatient care of practical health care is at the stage of transition of medical care on a "general practitioner". This model of services requires deep knowledge in the field of therapy, pediatrics, surgery, obstetrics and gynecology of a general practitioner. This knowledge is required to provide medical care for all family members, from birth to old age. The transition to a new model of health care increases the demands on graduates of medical school. In this regard, the educational process today requires a different approach to the training of health personnel. Training of physicians in the universities of the country is carried out according to the State Standard of medical and pharmaceutical education. Training of general practitioners includes basic health education 5 years and 2 years of internship.

ЗДОРОВЬЕСБЕРЕГАЮЩИЕ ТЕХНОЛОГИИ ОБУЧЕНИЯ

Г.Рабаева

Актюбинский медицинский колледж

Современное состояние общества, высочайшие темпы его развития предъявляют всё новые более высокие требования к человеку и его здоровью.

Анализ учебных нагрузок учащихся свидетельствует о том, что за каждый учебный год они должны освоить большой объем знаний, прочесть множество страниц учебников и литературных источников, запомнить значительное число определений и понятий. Предлагаемый в учебных заведениях объем знаний при имеющихся педагогических технологиях недоступен для значительной части учащихся. Это способствовало изменению мотивации образовательной деятельности у учащихся, снизило их творческую активность, замедлило их физическое и психическое развитие, вызвало отклонения в их социальном поведении. В силу этих причин проблемы сохранения здоровья учащихся стали особенно актуальными. В создавшейся обстановке естественным стало активное использование педагогических технологий, нацеленных на охрану здоровья учащихся.

Следует отметить, что все здоровьесберегающие технологии, применяемые в учебно-воспитательном процессе, можно разделить на три основные группы:

- технологии, обеспечивающие гигиенически оптимальные условия образовательного процесса;
- разнообразные психолого-педагогические технологии, используемые на уроках и во внеурочной деятельности педагогами и воспитателями.

Технологии, обеспечивающие гигиенически оптимальные условия образовательного процесса. Окружающая детей среда образовательных учреждений оказывает существенное влияние на их самочувствие, настроение и работоспособность. Чувствительность детского организма к большинству факторов окружающей среды значительно выше, чем у взрослых.

Литературы:

1. Базарный В.Ф. Методология оздоровления детей и подростков. М., 1996.

SUMMARY HEALTH PROTECTING TECHNOLOGIES

G.Rabaeva

Aktobe Medical College

The present state of society, the highest rates of development still impose new, higher demands on man and his health.

Analysis of the teaching loads of students indicates that for each academic year they have to master an extent of

knowledge, to read many pages of textbooks and literature, to remember a significant number of definitions and concepts. The proposed educational institutions in the extent of knowledge of available teaching technologies are not available for a large part of the students. This has contributed to the change in the motivation of educational activity of students, reduced their creative activity, slow down their physical and mental development, caused a deviation in their social behavior. For these reasons, the problem of preserving the health of students have become particularly relevant. In the current environment naturally it became active use of educational technologies aimed at protecting the health of students.

АСҚАЗАНЫҢЫЗ АУЫРМАСЫН

С.Балмағамбетова
«Болашақ» колледжі, Ақтөбе

Асқазан ауру, әсіресе жылдың көктем және күз мезгілдерінде күшейе түседі. «Қай жерің ауырса, жаның сонда» дегендей, өкінішке орай, емделуді кешіктіріп, ауруды әбден асқындырып алатынымыз бар. Асқазан ауруы уақтылы тамақтанбаудың әсерінен болады. Көбіміз жұмыс күндері сорпа мен ыстық тамақ ішудің орнына қою кофе, құрғақ тамақ, тәтті бөлке-тоқаштарды жол-жөнекей жей саламыз. Тамақтану рационы мен оның мөлшері де әрдайым сақтала бермейді. Кейде 6-7 сағат аш жүріп кешкісін немесе әбден ұйықтардың алдында тоя тамақ ішеміз. Бәрі де сол «уақыттың жоқтығынан».

Бар уақытты тиімді пайдалана алмай, денсаулықтың қадірін бағаламай жүргенімізді түсінгіміз де келмейді. Бүгін «уақыт жоқ» деп құрғақ тамақпен ауқаттана салып, ертеңгі күні асқазан ауруын емдетуге ұзақ уақыт кететінін ескермейтіндігіміз өкінішті. Ал, организмнің қуат-күшінің қоры болып саналатын асқазан күтімін еш уақытта естен шығармаңыз! Ең дұрысы тәулігіне аз-аздан 6 рет тамақтанған дұрыс. Азықты аса тоя жеу де денсаулыққа өте зиянды. Сондықтан да ауқат рационын түрленде отырып оны аз мөлшерде ішіп-жеуге дағдыланыңыз. Тағы бір ескеретін жайт, ас қабылдау кезінде көңіл-күйіңіздің көтеріңкі болуы шарт. Бір шаруаға алаңдап немес ренішті жағдайда қабылдаған ауқат бойға да дұрыс сіңбейді, асқазаныңызды да ауыртады.

SUMMARY

LET YOUR STOMACH BE ALWAYS HEALTHY

S.Balmagambetov
“Bolashak” College Paramedic, Aktobe

Gastrointestinal disorders increase especially in spring and autumn. Anyway it is known that one of the causes of gastrointestinal disease is not eating in time. Many people instead of soup and hot food drink coffee, eat hot-dogs, pies and so on. Sometimes we make pauses of 6-7 hours between meals. All of us have a reason to say "no time!" But the next day it will take longer time to restore the health. It's very useful to have diet 6 times a day than 3 times. Another factor to consider, it's very important to have good spirits while eating meal.

ТҰМАУ ЖӘНЕ ОНЫҢ АЛДЫН АЛУ

С.Балмағамбетова
«Болашақ» колледжі, Ақтөбе

Жыл сайын қайталанып тұратын және белгілері түрленіп тұратын аурудың бірі-тұмау. Тұмау асқынған жағдайда адамның тыныс жолын бітеп, нерв жүйесін зақымдап, қан тамырларын тарылтады. Осылардың әсерінен жүректің жұмысы нашарлайды. Тұмауға «жүрдім-бардым» қарауға болмайды. Оның алғашқы белгілері білінген сәттен бастап дәрігер кеңесіне құлақ түріп, оны бұлжытпау орындағандар «озады». Әйтпесе, көпшілік жиі ұшырайтын, жаппай сипат алатын ауру ғой деп елемендердің көбі опық жейді. Себебі, тұмаудың зардабы зор! Тұмауды қоздыратын вирусты микробтар тыныс жолының кілегей қабығында өсіп-өнеді. Тұмау тиген адам аурудың микробын жөтелгенде, түшкіргенде ауға таратады. Және оның жерге түскен қақырығы да ауаға аурудың вирустарын тез «сіңіреді». Сондай-ақ, тұмау вирусы науқастың ыдысы, сүлгісі т.б тұтынған нәрселері арқылы таралуы мүмкін. Сондықтан тұмауға ұшыраған сырқат адамды дереу оқшаулап, бөлек күткен дұрыс. Тұмау вирусы өте «жүйрік әрі жылдам», ол тез тарайды, сондықтан да бір облыс, тұтас өлке, тіпті бүкіл жер жүзі адамдарының бір мезгілде жаппай ауруға ұшырауы әбден мүмкін. Тұмаумен бір рет ауырған адам бір-екі жыл ішінде мұндай сырқатпен қайтып ауырмаған жағдайлары да болып тұрады. Тұмау әсіресе, жыл мезгілінің салқын уақытында көп кездеседі. Қалың жұртшылық тұмау мен суық тиіп ауруды жиі шағастырады. Себебі, екі жағдайда да тыныс жолының жоғарғы бөліктері қабынып, түшкіру, дауыстың қарлығы, қызу көтерілуі сияқты ортақ белгілер бар.

SUMMARY INFLUENZA AND ITS PREVENTION

S.Balmagambetova

“Bolashak” College Paramedic, Aktobe

Every year in the world more than 500 million people suffer from the flu. Influenza is complicated by the left of the respiratory tract, nervous system, blood vessels, heart disease. The virus of flu spreads very quickly. It may be people of one district, region and even the whole land suffer from this disease.

Influenza is appeared often in cold and rarely hot weather.

БАЛАҢЫЗДЫҢ АУЫЗ ҚУЫСЫ ТАЗА МА??

P.Салихова

Ақтөбе қалалық балалар стоматологиясы

Балалардағы ауыз қуысы тазалығы неге маңызды?

Дүниежүзілік денсаулық сақтау ұйымының дерегі бойынша әлемдегі адамдардың 92 пайызы тісті дұрыс тазаламайды екен, яғни, ересектер балаларына тісті ұқыпты және дұрыс тазартуды үйретпейді. Баланың ауыз қуысының ересектің ауыз қуысынан елеулі ерекшелігі бар екенін ескерген дұрыс. Себебі, сүт тістерін тазалаудың әдісі мүлдем басқаша. Стоматологтар ата-анаға баланың сүт тістерінің, әсіресе алғашқы азу тістердің құрылымына мұқият назар аударған жөн-дейді. Баланың алтыншы тістері басқа тістеріге қарағанда осалдау келеді. Оның үстіне балалардың ауыз қуысында тісжегі кеселі өте тез пайда болады. Бұл бала организмнің бактерияларға қарсы қорғанысының төмендігінен деп түсіндіреді дәрігерлер. Сондықтан да бала тісінің өте нәзік әрі осал екендігін еш уақытта ұмытпау керек!

Сондықтан да ата-аналардың – тіс дәрігерімен жиі кеңесіп, ақылдасқаны, ақыл-кеңес тыңдағаны артық емес. Енді оқырмандар мен ата-аналарға арналған дәрігер кеңесіне құлақ түріңіздер:

Балалардың ауыз қуысы тазалағының негізгі ережелері:

- Тісті арнайы пастамен және балаларға арналған тіс тазалағышпен күніне екі рет тазалау керек, таңғы астан кейін және ұйықтар алдында;
- Тіс тазалау жібін де жиі пайдалануға үйреткен жөн;
- Егер тіс ауырмаса, әр жарты жыл сайын тіс дәрігеріне қаралып тұру керек. Ал, мазалаған жағдайда дереу дәрігерге көрінген абзал.

SUMMARY IS YOUR BABY'S MOUTH CAVITY CLEAN?

R.Salihova

Aktobe Children's stomatology, Aktobe

Why is it important to keep your baby's mouth cavity clean?

According to the World Health Organization 92 percent of people do not clean their teeth rightly. The adults don't teach their children to clean their teeth in a right way. Few parents takes into account that there is a great diversity of the baby's and adult mouth capacity. The method of cleaning milk teeth is different. Dentists especially in the first meeting draw attention to the structure of the canines. A child's inability to cope with bacteria results in tooth sensitivity. Moreover other factors may be more likely.

ОПЕРАЦИОННАЯ МЕДСЕСТРА

Алима не ошиблась в выборе профессии - то ли юношеский максимализм, то ли она была слишком «рискованная» - после 10-го класса поехала в Свердловскую область учиться на «медсестру». Она с детства видела себя только в «белом халате». Судя по оценкам в аттестате, она без проблем могла поступить и в наше медицинское училище, в Актюбинске. Но, нет! Её не остановили ни расстояние, ни чужой город, ни чужие нравы, ни другой менталитет. Ей сразу хотелось «все», т.е. получить хорошее образование именно в хорошо развитом и по-современному оснащенном учебном заведении, у профессиональных педагогов, увидеть мир. И просто научиться жить самостоятельно! Вообще-то, с детства Алима была самостоятельной девочкой, всегда сама старалась решать свои «проблемы». Это у нее получалось и получается по сей день! Интуиция не обманывала ее. Действительно, в это время в России царила атмосфера «компьютеризации» везде и во всем.

Это еще далекие, 90-е годы! Лапароскопией она была знакома еще будучи студенткой, здесь уже широко использовались новые методы стерилизации. Одним словом, «продвинутая» медицина затащила Алиму и она усердно занималась, не считаясь со временем и с очень «жадным» аппетитом впитывала все как «губка». Трудлюбивая, целеустремленная Алина быстро осваивала не только азы «волшебного ящика», но и старалась углубленно узнать возможности чудо-техники, т.е. компьютера. Поэтому сессию она сдавала на компе очень легко и сразу же встала «за стерильный столик».

И.Тажигулова

Мугалжарский район, Актюбинская область

OPERATING NURSE

Alima was not mistaken in choosing profession. After the 10th grade she went to the Sverdlovsk region to learn the profession of a "nurse." She saw herself only in "white coat" from her childhood. She just wanted "all"-to get a good education in a very well- developed and fully-equipped school with professional teachers, to see the world. And just to learn to live on their own! In fact, since her childhood Alima was an independent girl, she always tried to solve the "problem" herself. Intuition is not cheating her. At that time in Russia was an atmosphere of "computerization" everywhere and in everything. About laparoscopy she had known as a student, already new methods of sterilization were widely used. In short, Alima was interested in the "advanced" medicine and she worked hard, regardless of the time and with a very "greedy" appetite absorbed everything as a "sponge". Hard-working, purposeful Alima quickly learned not only the basics of "magic box", but also tried to learn in depth the possibility of a miracle technology, ie computer. So she handed over a session on the computer very easily and immediately stood up "for a sterile table." She studied successfully. Student years, as usual, passed very quickly.

I.Tazhigulova

Mugalzhar district, Aktobe region

АКУШЕРСКИЕ РУКИ

Бабушка Светы с маминой стороны сразу сказала, что она будет акушеркой! Только акушеркой! «Посмотрите на ее руки, - говорила она, глядя на Свету, - обратите внимание на эти ручки. Они именно акушерские!» - твердила она. А бабушка была права, человек многое видавшая и с большим жизненным опытом предвидела судьбу любимой Светочки! Действительно, в 1995 году, после школы, она не задумываясь сдала документы в Актюбинское медицинское училище на отделение акушерства. О выборе профессии самого любимого, младшего ребенка в семье вопрос даже не стоял, потому что Света еще с 4-х лет «принимала роды» у кошек, никогда не боялась крови, и в классе была самая смелая. Прививку школьные медсестры начинали именно со Светы!

Из студенческой жизни хорошо запомнила слова преподавателя по акушерству: «Будьте в два раза внимательнее, чем студенты другого отделения, потому что вы будете работать с новорожденными, а не с куклами». Эти слова Светлана Айжарыковна сейчас сама часто говорит своим молодым коллегам,

практикантам.

Время так быстро летит, что кажется только вчера сидела в студенческой аудитории, писала лекции и ходила на практику. Уже прошло ... много лет. Сегодня она гость нашей редакции. Из личного архива нашей героини мы узнали, что Сибгагова Светлана Айжарыковна несколько раз была награждена Благодарственными письмами руководителей районов, области, профсоюзного комитета. Оказывается, она держит руку «на пульсе». Об этом свидетельствуют ее сертификаты об окончании инновационных обучающих курсов и повышении квалификации.

И.Тажигулова

Каргалинский район, Актюбинская область

SUMMARY OBSTETRIC HANDS

Sveta's grandmother with her mother's side once said that she would be a midwife! Only the midwife! "Look at her hands - she said, looking at Sveta's hands. Obstetric hands!" - she repeated. A grandmother was right, a woman of great life experience foresaw the fate of her beloved Svetochka! Indeed, in 1995 after high school she did not hesitate to have handed over documents to the Aktobe medical school at the 'Obstetrician Affair' department.

From student's life is well remembered the words of the instructor in obstetrics, "Be twice closer than students of other branches, because you'll be working with a new baby and not with dolls." Now these words Svetlana Ayzharykovna often says to her young colleagues and trainees.

*I.Tazhigulova
Kargaly district, Aktobe region*

ЖАННА ИЗ РЕАНИМАЦИИ

в палату».

Мне кажется, Жанне в другом отделении будет скучно, ее активный, энергичный ритм жизни сам диктовал ей, где лучше работать медсестрой. В детстве ей очень нравилось играть в доктора, делать уколы, правда своим куклам.

*И.Тажигулова
г. Атырау*

SUMMARY ZHANNA FROM INTENSIVE CARE

Zhanna Zhabagina - the name is well known to residents of Atyrau region. "Zhanna is from intensive care" - as colleagues and even visitors of the regional emergency hospital call her. Lively, energetic, friendly Zhanna quickly finds common ground with everyone. Therefore, patients and their relatives, going to the office, just ask: "But where is Zhanna?". They believe that only she will listen them carefully and they get a valid response to all their questions from her. Patients in the ward waiting for her eagerly because like sunlight, light showers, light warmth and kindness come with her. Quick Zhanna finds warm words to each patient and at the same time managing to make medical care prescribed by a doctor. And behind the door relatives, friends or acquaintances wait for sick people. The word "intensive care" for them is very scary, so they wait good news from Zhanna, only one word: "he (or she) is better and already transferred to the ward."

*I.Tazhigulova
Atyrau city*

ҚАЙСАРЛЫҚ

Оның туған тілге деген құштарлығы, намысшылдығы мен ар-ождан биіктігін бағалайтынын аңғару қиын емес. Өзінің табандылығы мен тиянақтылығы, бастаған ісін аяғына дейін жеткізетін шыдамдылығы мен орнықтылығы, жауапкершілігін әңгіме барысында сезіну де оңай. Ол тіпті, медбикелік мамандықты да асқан қайсарлықпен меңгерген. Таныс болыңыздар, біз жоғары санатты медбике, №2 Жаңаөзен қалалық емханасының

вакцина қоймасының медбикесі Жадыра Маманбаева жайында сөз бастадық. Қошкелді Маманбаевтың шаңырағының тұңғышы – Жадыраны қазақтың ұлы салтымен әжесі бауырына басты. Қарт ананың көз қуанышы мен жұбанышы, алданышы болған Жадыра мейірім шуағына шомылып өсті. Бірақ, көргені көп көнекөз қария сүйкімді де сүйікті, өзі жанынан артық көретін Жадырасын еркелетсе де ессіз етпеді. Керісінше, қаршадайынан оның құлағына ұлттық тәрбиенің мәні мен мағынасын терең сіңіріп, халықтық дәстүр мен салтты құрметтеуге, әдет-ғұрыпты сыйлауға баулыды. Көл-көсір шуақ пен мейірімге толы күндердің бірінде әжесі қатты сырқатқа ұшырады. Бұл кезде Жадыра бар болғаны 4-сыныпта оқитын. Қазіргінің тілімен айтсақ қант диабеті, өзіміздің ескі тілмен айтсақ сусак ауруы. Ол кезде бұл отбасы елден жырақта, Түркіменстан облысында тұратын. Телефон байланысы аз, ауылдың медбикесі келгенше шынашақтай Жадыраның жаны бебеу қағатын. Әжесіне дереу инсулин салу керек еді? (бұны ол қазір айтады). Өзінің пенде біткеннің бәрінен артық көретін

жан әжесі қиналған кезде оның сәби жүрегі шарасыздықтан сыздайтын. Шынашақтай болып ап, медбике келгенше жанын шүберекке түйіп жүріп, сыртқа мың мәрте шығып келетін.

*І. Тәжігүлова,
Жаңаөзен қаласы, Маңғыстау облысы*

SUMMARY COURAGE

It's not difficult to observe her passion for the native language, values and the height of the conscience. In the course of the conversation is not difficult to feel her thoroughness and persistence, have led to the end of the business resilience and stability, sense of responsibility. She knows much about nursing profession. We speak about highly skilled nurse Zhadyra Mamanbaeva who works in the No.2 Zhanaozen city vaccine polyclinic. In Mamanbaevs family - Jadira is the first daughter and according to the great Kazakh traditions she was educated by her grandmother. Her grandmother gave all her love and kindness to her granddaughter. Zhadyra since his childhood respected the Kazakh national traditions. One day her grandmother fell ill. That time Zhadyra was 4-grader. At that time, the family was far away from the country, living in Turkmenistan.

*І. Tazhigulova
Zhanaozen district, Mangystau region*

БІЗДІҢ ВЕРА!

Редакция табалдырығын жасқана аттаған Вераның жүзінен жайдарылық, кішіпейілділік пен адами қайырымдылық сезіліп тұрды. Мұндай адамдарды біздің халық «иманы төгіліп тұрған жан» деп дәл тауып айтқан. Әңгімелесе келе, алғашқы көріністің «алдамағанына» көзім жетті. Ең алдыңғы орынға өз жұмысын қояды екен. Тіпті, редакцияда отырып та жұмысына қайта- қайта телефон шалып, қалдырып кеткен құжаттар мен қағаздар жайын тиянақтап отырды. Пошымна қарасам жүкті екен, бүгін-ертең заңды демалысына шықпақшы, соған қарамастан «артыма шаруа қалдырмай, тиянақтап, орыныма қалған әріптесіме бәрін тапсырып, участок тұрғындарының мән- жайын түгелдей түсіндіруім керек» - дейді. Сонда «өз учаскеніздегі адамдарды түгел танып, әрқайсысын жеке-жеке тапсырасыз ба?»-десем, «ия, 2436 адамның бәрін білемін, әлеуметтік жағдайларымен де жақсы таныспын. Әйтпесе, учаскелік медбике

болу мүмкін емес қой»-дейді маржандай тістерін жария ете жымыып. Меніңше, Вераның мейірім нұры тұнған көзі, кішіпейіл мінезі өзінің кәсібіне жарасып-ақ тұр. Тек қана көл-көсір көңіл кеңдігімен, кісілік пен кішілікпен ғана игеруге болатын сияқты медбикелік мамандықты. Әйтпесе, күніне елдің неше түрлі мінезді «елтеңі мен селтеңі», «телісі мен тентегі» келетін емханада еңбек ету мүмкін бе? Бәрінің де «тілін тауып», өтінішін тыңдап көңілін жайландырып шығарып салу міндет. Айтпақшы, осы жол қалай басталып еді? Уақыттан жүйрік не бар? Осыдан 20 жыл бұрын Ақтөбе медициналық колледжінің медбикелік бөлімін аяқтаған кезі болатын. Қалалық балалар ауруханасына туысының баласы «түсіп» қалыпты. Соның халін білмекші болып барды да, жәй ғана сыр тартып, ішіндегілерден «медсестраның бос орыны жоқ па?»-деп сұрай салған. Олар «дәл қазір керек болып жатыр, дереу аға медбикеге жолық» деді. Сөйтіп, алғашқы еңбек жолын балалар медбикелігінен бастаған, Вераның теориялық терең білім алғаны, тәжірибелік дағдыны да тиянақты меңгергені, ең бастысы өз кәсібінің өзіне ұнайтындығы алғашқы күннен-ақ аурухана әкімшілігінің көзіне түсті.

*І.Тәжігүлова
Темір ауданы, Ақтөбе облысы*

SUMMARY OUR VERA!

20 years ago Vera graduated from the Moscow Medical College the faculty of 'Nursing affairs'. Vera has deep theoretical knowledge and good practical skills. And the most important thing that the administration of the hospital from the first day noticed that she liked her profession. This turned out to work in the most difficult Hospital.

Thus, almost four years later, in 1998 she began her work in Shubar. The new strange family, the new collective! She had to start everything from the beginning!

*I.Tazhigulova
Temir district, Aktobe region*

ЖАЛҒАСҚАН ЖОЛ

*Р. Тышқанбаева
Қызылорда медициналық колледжі*

«Медицина—бұл ғылым және өнер. Ол адамның қайырымды жүрегін, ашық ойды, үлкен мәдениетті және жүйкенің мықты болуын талап етеді»

Andre Moura

Қызылорда медицина колледжі – инновациялық оқытуды үрдіске айналдырған білім ордасы. Колледждің педагогикалық ұжымы кәсіби шеберліктерін ұдайы жетілдіріп, жаңа технологияларды батыл меңгеріп келеді. Сондай-ақ, бұл жанашылдық оқу-тәрбие үдерісінде де кең қолданылуда. Әрине, колледждің ең басты мақтанышы – бұл, біздің түлектер. Оның да өзіндік себебі бар. Өйткені ірге тасы қаланғалы өткен - 87 жылда байырғы білім ордасынан 18000-нан астам орта буын медицина қызметкерлері үлкен өмірге жолдама алды. Бұл күндері олар еліміздің түкпір-түкпірінде абыройлы еңбек етіп жүр. Алдыңғы буын өкілдері әрине, зейнет жасында. Дейтұрғанмен, біздің түлектердің ғасырға жуық уақыттың ішінде отандық медицина саласының дамуына өз үлестерін қосқаны анық! Олардың қатарында еңбек және соғыс ардагері К.С.Қалиев, ұзақ жылдар медицина саласында қажырлы еңбек етіп, облыстық медицина қызметкерлері кәсіподақ ұйымын басқарған С.С.Майлыбаев, әр жылдары облыстың емдеу сауықтыру мекемелерін басқарған, елі ардақтаған абзал дәрігерлер Е.О.Омаров, Б.А.Атабаев, Ш.Әлназаров сияқты халықтың сый құрметіне бөленген ардагерлердің атымен мақтана аламыз. Олардың жеңісті де жемісті жолын жалғастырған жас буын да қазіргі күні біздің көз қуанышымызға айналып келеді. Солардың бірі колледжді 2008 жылы "Емдеу ісі" мамандығы бойынша үздік дипломмен тәмамдаған Төлешов Қуат. Орайы келген тұста Қуат Шайхыбекұлы туралы ұстаздық лебізімі білдірсем деймін. Елі мақтап, халқы жақтап, ақ халатқа дақ түсірмей абыроймен жүріп өткен үлкен де табысты жолы бар ағаларының ізін басып келе жатқан Қуаттың есімін оқушыларымызға ұдайы үлгі етіп айтамыз.

SUMMARY CONTINUOUS ROAD

*R. Tyshkanbaeva
Kyzylorda medical college*

Medicine is a science and art. It requires a good human heart, an open mind, a lot of culture and strong nerve.

Andre Moura

Kyzylorda medical educational college becomes the innovative training center. A wide range of innovations is used in the educational process. Of course, the most important pride of the college are our graduates. There is a reason. Since the founding of the cornerstones during 87 years old more than 18,000 health care workers graduated this college. They work in different parts of our country. Representatives of the previous generation, of course are at the retirement age. However, over the last century, our graduates contributed to the development of the domestic medical industry! We can be proud of the names of respected veterans such as the representatives of previous generation of veterans of war and labor K.S.Kaliev, the chief of the regional trade union of health workers S.S.Maylibaev, the best doctors E.O. Omarov, B.A.Atabaev, Sh.Alnazarov many years worked in the field of medicine.

СТАТИСТ-МАЙРА

Майраның әкесі басқа кәсіпті игергенін қалаған. Неге екені белгісіз отбасындағы 13 баланың бесіншісі осы «сары қыз» медбике болуды қатты армандады. Тіпті оқуға түсу үшін екі жыл бойы ауылда түрлі жұмыс жасап «стаж» жинады да (ол кезде талап осындай болатын), Орал қаласындағы медучилиешенің фельдшерлік

бөлімінен бір-ақ шықты. Содан соң Комсомол аудандық ауруханасының балалар, әйелдер және оташылық бөлімдерінде кезекші-мейірбике ретінде өзінің алғашқы қадамын бастады. Жұмыс ыңғайына байланысты арнайы біліктілік курсін тәмамдаған соң клиникалық зертханашы ретінде он жыл жұмыс жасады. Араға шамалы уақыт салып өзінің фельдшерлік мамандығына оралды. Жедел жәрдем бөлімінде жүріп жоғарғы санатқа қол жеткізді. Ал, 2000 жылдан бері бірыңғай статистика бөліміне ауысты, қазір ол- жоғарғы санатты статист! Осылайша Майраның ақ желеңді жамылғанына биыл 35 жыл!!! Әйтеке би аудандық орталық ауруханасында еңбек еткеніне де табаны күректей -35жыл. Ол айтады «фельдшер- ең алдымен тазалықтың сақшысы, ол- еңбекқор, адамға жанашыр, мейірімге бай болуы керек»-деп. Сонда оның жұмысы адал да тиянақты, өз ісін терең меңгерген, өзіне сенімді жақсы маман болып шығатыны анық! Майра қай кезде де өзінің ізбасарларына осыны айтумен келеді. Фельдшер болып жүрген кезінде хабар тиісімен асай-мүсейлерін арқалап алып, көмек шақырған үйлерге жаяу тарта беретін. Күтіп тұратын уақыт қайда? Ескі көлік от алып, жүріп болғанша?

SUMMARY STATISTICIAN MAIRA

Maira's father wanted her to master the other craft. Nobody knows why the fifth girl in the family of 13 children wanted to be a nurse. Before the entrance to the Uralsk medical college she performed different jobs in the village in order to gather experience. She began her first steps as a nurse on duty in Komsomolsk District Hospital.

Then about ten years she worked as a clinical laboratory assistant after completing of the course. After some time she returned to her medical profession. Working as a paramedic in the ambulance she reached the top of its category.

Since 2000 she was transferred to the department of statistics ... And now Maira's experience is 35 years!!!

*I. Tazhigulova
Aiteke bi district, Aktobe region*

ОТАШЫНЫҢ МЕДБИКЕСІ

Айсұлудың медбикелік еткеніне де отыз жылдан асыпты. Күні кеше сияқты еді, сонау Курган қаласынан орта білім туралы дипломын алып, жүрегі лүпілдеп ауылдық амбулаторияның табалдырығынан жасқана аттағаны. Мәссаған, алғаш рет аудан орталығына алып келе жатып, жолда босанған әйелдің баласы да 30-ға шығыпты-ау, сөйтіп, 19 жасында «кіндік шеше» атанған ба? Тұрмысқа шығып, Мәртөк ауданының «Ақсу» атты шағын ауылына келін боп түскенде, енесі жарықтық, ауыл советі бар, жұмысшылар комитеті бар, тіпті, партия ұйымының «шаңын» қағып жүріп ауылдағы амбулаторияға жұмысқа тұрғызған. Ауыл-аймақ айбары мен өжеттігінен ығатын енесі Бәтима-ерінен ерте қалып, 7 баланы бір өзі бағып-қағып, үлгілі-өнегелі етіп тәрбиелей жүріп сауыншылық жұмысынан еш уақытта қол үзбеген еңбекқор адам еді. Қызық, Айсұлу да 7 ағайынды болатын. Жас жанұя Мәртөкке қоныс аударды, Айсұлу енді халқы тығыз қоныстанған, көп ұлтты аудан тұрғындарына қызмет көрсететін аудандық ауруханада учаскелік медбике, тіс кабинеті, тері аурулары кабинетінің медбикесі болып жұмыс жасады. Ал, хирургия бөліміне ауысқанына биыл-15 жыл.

*I. Тәжісұлова,
Мәртөк ауданы, Ақтөбе облысы*

SUMMARY SURGICAL NURSE

It's more than thirty years as Aisulu has been a nurse. Yesterday, as it was, she got the diploma of special education in the city of Kurgan and went to work in the village ambulatory.

It is 15 years as she entered the surgical department. At that time she worked with such qualified doctors as R.A. Zhamalova, R.I. Kalimullina, H.K. Onaikulov and learned such features of character as responsibility, professional discipline. And now she teaches young professionals the leading of documentation, deontology, culture, communication with patients and other useful things. So Aisulu constantly at work and working she learns to work. For Aisulu her work is always on the first place.

*I. Tazhigulova
Martuk district, Aktobe region*

АВТОРЛАР НАЗАРЫНА!

«Ақжелең» журналы орта буын медицина қызметкерлеріне арналған басылым. Журнал Елбасы Н.Ә.Назарбаевтың Жолдауларында айтылған нақты тапсырмаларды, «Саламатты Қазақстан» мемлекеттік бағдарламасы және денсаулық сақтау саласындағы реформаларды жүзеге асырудағы орта буын өкілдерінің қосып жүрген сүбелі үлесі, сіңірген еңбектері мен жауапкершілікті істері жайында жариялауды мақсат етеді. Сонымен бірге зертханалық ізденіс, іс-тәжірибе, зерттеу жұмыстары, білім беру мен емдеу ісіндегі инновациялық технология қолданыс тақырыбы да басты назарда болады.

Еңбегі еленген, қоғамдық өмірде белсенді, салауатты өмір салтын ұстанған, еңбегі де тұрмысы да өнегелі әріптестер жайында мақалалар жариялайды.

Авторларға қойылатын жалпы талаптар:

Мақалада автордың тегі, аты, әкесінің аты, мекеменің ресми атауы көрсетілуі тиіс. Сонымен бірге автордың электронды адресін, байланыс телефонын немесе пошта адресін көрсеткені дұрыс, бұл редакция ұжымының кері байланысқа шығуы үшін қажет.

Авторлар өз мақаласының бұрын-соңды басқа ешбір басылымдарда жарық көрмегенін жазбаша растауы керек. Көрсетілген талаптарға сай рәсімделмеген қолжазбалар қаралмайды.

Басылымға ұсынылған барлық мақалалар міндетті түрде іріктеу мен сұрыптаудан өтеді. Редакцияның мақалаларды қысқартуға және редакциялауға құқығы бар. Құпталмаған мақалалар авторларға қайтарылмайды.

Журналдың редакциялық ұжымы тарапынан жоғары бағаланған қолжазбалар, ғылыми ізденістегі студенттердің мақалалары тегін жарияланады.

Журналда мынадай айдарлар бар:

- ◆ Денсаулық сақтау саласының өзекті мәселелері;
- ◆ Зертханалық іс;
- ◆ Білім берудің жаңа технологиясы;
- ◆ Экология мәселелері;
- ◆ Медицина тарихы;
- ◆ Тәжірибелік дәрігер беті;
- ◆ Форум (республикалық, халықаралық съезд, симпозиум, конференция, ғылыми қоғамдар отырысы, шет елдік іс сапар туралы ақпарат);

МАҚАЛАНЫ РӘСІМДЕУ

Журналға қазақ, орыс және ағылшын тілінде жазылған мақалалар қабылданады.

- ◆ Мәтін Word мәтіндік шрифтімен, А4 форматында сөйлемдер арасындағы интервал, Times New Roman немесе Times New Roman KZ шрифтінің негізінде кегль 14pt болып терілуге тиісті. Ал, мәтін жазылған беттің жан-жағындағы жиектер төменде көрсетілген тәртіппен көр: жоғарғы және төменгі – 20 мм, сол жақ – 30 мм, оң жақ – 10 мм болып қатаң сақтала жазылғаны дұрыс. Сөз тасымалы болмауы керек.
- ◆ Мақала тақырыбы жазба әріптермен теріліп, ақпараттық бағытта болғаны жөн, жалпы бектілген қысқартулар ғана қолданылады; ағылшын тіліне аударғанда меншікті атаулары бар басқа тілге аударылмайтын жекелеген атаулар, құралдар т.б. транслитерацияға тыйым салынады.
- ◆ Авторлардың инициалдары мен фамилиялары жазбаша бояуы жартылай қоюлатылған әріптермен көрсетіледі. Олардың еңбек ететін мекеменің толық ресми атауы; ел, қала, ғылыми дәрежесі көрсетіледі.
- ◆ Содан соң жұмыстың негізгі мазмұнын беретін түсініктеме мен негізгі сөздер жазылуы керек.

Түпнұсқа мақала авторының назарына:

«Кіріспеде» сұрақтың немесе мақалада көтерілген мәселелердің әлеуметтік маңыздылығы және зерттеу себептері баяндалады.

«Материалдар мен әдістер» бөлімінде нәтижеге жету жолдары қысқа нақты сипатталады. Егер эксперименталды зерттеулер бөліміне мақала жазылатын болса, онды бұл еңбектерде «Эксперименталды жануарларды қолдану жұмыстарын өткізу ережелері» қатаң сақталуы тиісті. Ал секциялық және клиникалық материалды дайындау барысында этикалық және заңдық нормаларын естен шығармаған жөн. Деректер, мәліметтер толық және негізделген болуы шарт. Барлық қолданылған құралдар мен реактивтер туралы айтылғанда, оларды өндірген фирма, ел, мемлекет болық көрсетілуі керек.

«Зерттеу нәтижелері» деп аталатын бөлімде нақты зерттеу нәтижелері қысқа және тиянақты жазылады.

«Мәліметтерді талқылауда» нақты қорытындылардың мазмұны қайталанбайды, басқа авторлардың мәліметтері нақты мысалға алынып, олардың сараптау нәтижелері ұсынылады. Талқылау соңында алынған мәліметтердің талқылау қорытындысы тұжырымдалады.

«Әдебиеттер тізімі» бөлек парақта жазылады. Тізім жасау тәртібі Библиография ГОСТ7.1-2003 «Библиографиялық жазу. Библиографиялық сипаттау. Рәсімдеудің жалпы талаптары және ережелеріне» сәйкес болуы талап етіледі.

Барлық тақырыптар бойынша мақалаларға тек соңғы 10-15 жылда жарық көрген әдебиеттер енгізіледі.

«Түйін». Мақала соңында жазылған мақаланың тілінен басқа екі тілде (ағылшын, қазақ немесе орыс тілдерінде түйін (мәнжазба) ұсынылады. Түйін мақаланың тақырыбын ашатындай түсінікті, нақты болуы тиіс.

Авторлардың аты-жөні, ағылшын тіліндегі нұсқасы латын әріптерімен (транслитерация) жазылады; Негізгі сөздер; әдістер, нақты нәтижелер және зерттеу қорытындысы деп аталатын бөлімдердің көлемі - 0,5 беттен аспауы тиіс.

Басқа типтегі мақалалар (шолу, кеңес, ақпараттық хабарламалар) басқаша рәсімделеді.

Иллюстрациялар

Түпнұсқа мақалалардағы иллюстрациялардың көлемі журналдың бір бетінен аспауы керек (5 суреттен көп емес). Суреттер түрлі-түсті болғаны талап етіледі. Фотографиялар тік бұрышты, контрасты, компьютерде жасалған және журналдың терілу барысында Word, Excel, InDesign бағдарламаларында өзгертуге «көнетіндей» болуы керек. Әр кестенің (сурет, диаграмма, график) жеке реттік нөмірі және тақырыбы жазылуы керек.

Сурет пен кестенің нөміріне сілтеме жақша ішінде көрсетіледі. Кесте нөмірі мен тақырыбы кестенің жоғары сол жағына, ал, басқа иллюстрацияның, схемалардың, диаграммалардың нөмірі және тақырыбы төменде немесе ортасында орналасады. Кестелер немесе басқа суреттік материалдар қайталанбағаны жөн.

Бір бетте бірнеше фотографияны монтаждауға болады. Егер екі иллюстрация қолданылса олардың тек біреуіне ғана түсінікте жазылады. әр иллюстрацияның сыртқы бетінде оның нөмірі, автордың фамилиясы, мақаланың атауы көрсетіледі. Сандық аппаратта жасалған суреттер 300 dpi-ден кем емес png, jpg форматында болуы керек. Бұл жағдайда түпнұсқа және олардың электрондық нұсқасы да ұсынылуы керек. Суреттерге жазбалар бөлек бетте екі данамен берілуі керек. Электронды микросуреттерде масштабты бөліктер салынуы қажет, микросуреттердегі жазбаларда объективтің, окулярдің үлкейтілуін, белгілерге түсініктемелерді, бояу тәсілдері немесе дәріні өңдеуді көрсету керек. Жекелеген сөздерді, терминдерді (жалпы қабылданғаннан басқа) қысқартуға болмайды. Мақала атауы және түйіні қысқартуға жатпайды, яғни барлық жерде толық жазылады.

Мақаланың бір бетін өңдеу құны – 700 теңге (ҚР Ұлттық Банкінің курсы бойынша 4€)

Журналдың бағасы - келісімді.

Байланыс телефоны: 8 7132 24-37-15

8 7132 90-67-32

8 776 644-61-38

К СВЕДЕНИЮ АВТОРОВ!

Журнал «Ақжелен» предназначен для медицинских работников среднего звена. Издание ставит перед собой огромные и масштабные цели такие как, например, отражение на своих страницах основные направления ежегодных Посланий Президента Н.А.Назарбаева, об ответственности и вкладе средних медицинских работников в выполнении государственной программы «Саламатты Қазақстан» и других реформ в системе здравоохранения. В журнале публикуются материалы по следующим тематикам: лабораторные исследования, практический опыт, исследования, внедрение инновационных технологий в образование и лечение. А также в публицистическом разделе журнала будут размещаться материалы о личностях, чья активная жизненная позиция, здоровый образ жизни, участие в общественной жизни коллектива, добросовестный труд и образцовый быт заслуживают внимания и подражания.

Общие требования, предъявляемые к авторам:

Обязательно следует указать фамилию, имя, отчество автора, официальное название учреждения. Указать электронный адрес, контактный телефон или почтовый адрес для обратной связи. Авторы должны письменно подтвердить, что представленная работа не была ранее опубликована в других изданиях. Все статьи, представляемые к публикации, рецензируются в обязательном порядке. Редакция оставляет за собой право сокращения и редактирования статей. Рукописи, оформленные не в соответствии с данными требованиями, не рассматриваются. Отклоненные рукописи авторам не возвращаются.

Научные работы студентов, материалы, получившие высокую оценку рецензентов и редакционной коллегии, публикуются бесплатно.

Предусматривается публикация материалов по следующим тематикам:

- ◆ Актуальные вопросы системы здравоохранения;
- ◆ Лабораторное дело;
- ◆ Новые образовательные технологии;
- ◆ Проблемы экологии;
- ◆ История медицины;
- ◆ Страница практического врача;
- ◆ Форум (информация о республиканских международных съездах, симпозиумах, конференциях, заседаниях научных обществ, заграничных командировках).

ОФОРМЛЕНИЕ СТАТЬИ

Принимаются статьи, написанные на казахском, русском и английском языках.

◆ Текст набирается в текстовом редакторе Word, формата А4 через одинарный интервал между строками, шрифт – Times New Roman или Times New Roman KZ, кегль -14pt, поля: верхнее и нижнее –20 мм, левое –30 мм, правое –10 мм. Не допускать переноса слов.

◆ Заглавие статьи набирается прописными буквами; должно быть информативным; используются только общепринятые сокращения; при переводе на английский язык запрещена транслитерация, кроме непереводаемых названий собственных имен, приборов и др. объектов, имеющих собственные названия.

◆ Инициалы и фамилии авторов – прописными полужирными буквами, указывается полное официальное название учреждения, в котором выполнена работа автора, страна, город, ученая степень.

◆ В следующем пункте должны быть представлены аннотация и ключевые слова на языке оригинала, содержащие основной смысл представляемой работы.

◆ «Введение», в котором на основании данных литературы, излагается современное состояние вопроса или проблемы и обосновывается актуальность исследований.

◆ «Материалы и методы» с кратким, но исчерпывающим описанием всех процедур получения результатов;

◆ В экспериментальных исследованиях необходимо ссылаться на соблюдение «Правил проведения работ с использованием экспериментальных животных», указывать способы обезболивания и выведения животных из эксперимента. При использовании секционного или клинического материала следует предоставить сведения об источниках его получения, с учетом существующих этических и юридических норм. Для всех использованных приборов и реактивов необходимо указать фирму-производитель, страну.

◆ «Результаты исследования», в которых приводится сжатое и обоснованное изложение конкретных результатов исследования, без их обсуждения.

◆ «Обсуждение полученных данных» не должно быть повторением изложения конкретных

результатов, но представлять итоги их анализа с привлечением данных других авторов; в конце обсуждения целесообразно суммировать основные положения или сформулировать выводы.

♦ «Список литературы» должен быть напечатан на отдельном листе. Библиография оформляется в соответствии с ГОСТ 7.1-2003 «Библиографическая запись. Библиографическое описание. Общие требования и правила оформления». Библиография к статьям по всем тематикам используется только за последние 10-15 лет и входит в общий объем страниц.

♦ «Резюме». В конце статьи представляется резюме (реферат) на английском и казахском языках. Реферат должен быть содержательным отражать название статьи; Фамилии авторов в английской версии пишутся в латинице (транслитерация); ключевые слова; цель, методы, конкретные результаты и выводы исследования (объем до 0,5 страницы). Сведения, содержащиеся в заглавии статьи, не должны повторяться в тексте авторского резюме.

♦ Статьи другого типа (обзоры, лекции, клинические случаи и т.п.) могут оформляться иначе.

Иллюстрации

Объем иллюстраций в оригинальных статьях не должен превышать одной страницы журнала (не более 5 иллюстраций). Иллюстрации публикуются в цветном варианте. Фотографии должны быть прямоугольными, контрастными, выполненными на компьютере и позволять дальнейшее редактирование в программах Word, Excel, Graph. Каждая таблица (рисунок, диаграмма, график) должны иметь свой порядковый номер и заглавие. Ссылки на номера иллюстраций и таблиц в тексте делаются сквозными в круглых скобках. Номер и заглавие таблицы располагается над таблицей слева: номер и заглавие иллюстраций, схем, диаграмм - внизу и по центру.

Таблицы или другой иллюстративный материал не должны дублировать друг друга. Допускается монтаж нескольких фотографий на одной странице. Иллюстрации присылаются в двух экземплярах; обозначения даются только на одном из них. На обороте каждой иллюстрации мягким карандашом обозначается ее номер, фамилия автора, название статьи, верх и низ фотографии. Фотографии, полученные с использованием цифровых аппаратов, должны быть в формате tif, jpg с разрешением не менее 300 dpi. В этом случае, помимо оригиналов, необходимо представить и электронный вариант. Подписи к иллюстрациям даются на отдельном листе в двух экземплярах.

На электронных микрофотографиях следует помещать масштабный отрезок, в подписях к микрофотографиям – указывать увеличения объектива, окуляра, давать расшифровку обозначений, способ окраски или обработки препаратов. Таблицы должны иметь заголовки; цифры, приведенные в таблицах, не должны повторяться в тексте. В тексте статьи место, где должен быть помещен рисунок или таблица, отмечается на полях квадратом с номером рисунка (таблицы). Измерения приводятся по системе СИ и шкале Цельсия. Сокращения отдельных слов, терминов (кроме общепринятых) не допускаются. Все вводимые сокращения расшифровываются полностью при первом указании в тексте статьи с последующим указанием сокращения в скобках. Не следует использовать аббревиатуры в названии статьи и в резюме.

Стоимость обработки статьи - 700 тенге (4€ по курсу Национального Банка РК) за 1 страницу.

Стоимость журнала - договорная.

Контактные телефоны: 8 7132 24-37-15

8 7132 90-67-32

8 776 644-61-38